

boekbesprekingen

Internationale handel in wilde dieren en planten

Kortgeleden gaf de Stichting 'Natuur en Milieu' een boekje uit met bovenstaande titel. Het is de Nederlandse bewerking van een publicatie geschreven door Tim Inskipp en Sue Wells 'International Trade in Wildlife', dat in 1979 verscheen. Het voorwoord van de Nederlandse bewerker Wim Bergmans laten wij hieronder volgen en verschaft ons een goed beeld van dit uiterst belangwekkend boekje.

In alle discussies over de omvangrijke internationale handel in wilde dieren en planten duikt vroeg of laat de naam van ons land op. Zeker tot aan het van kracht worden, in 1975, van de Wet Bedreigde Uitheemse Diersoorten (de Wet BUD) is Nederland een concentratiepunt voor deze handel geweest - en voor de handel in planten, waarvoor nog geen wettelijke voorschriften bestaan, is het dat mogelijk nog. Zoals in alle rijke landen is onze consumptie van wilde dieren en planten aanzienlijk, maar de Nederlandse handel verzorgde bovendien allerlei transacties tussen leveranciers en andere consumentenlanden, hetzij via ons grondgebied (depots; doorvoer), hetzij via depots in het buitenland of louter administratief, zonder directe bemoeienis met het verhandelde.

De genoemde wet heeft al veel gedaan om een eind te maken aan de Nederlandse handel in exemplaren van kwetsbare of bedreigde diersoorten. Zonder ontheffing van de Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk kan men bijvoorbeeld geen aap, katachtige, uil of krokodil meer houden. Het is treurig dat het zo ver heeft kunnen en moeten komen. Hoewel een groot aantal diersoorten enen male ongeschikt is voor de huiskamer, is het oprechte plezier dat volwassenen en kinderen aan het houden en observeren van dieren kunnen beleven onbetwisbaar, evenals het feit dat particuliere dieren- (en planten-)houderij tot nieuwe kennis van vele soorten heeft geleid. Maar het is ook goed, en geen verstandig dierenliefhebber zal dat

ontkennen, dat er paal en perk is gesteld aan een bedrijf dat bereid bleek voor het eigen financiële gerief de gehele natuur zonder enige reserve om te wroeten en leeg te halen en aantoonbaar meehielp soorten uit te roeien.

Een ongewenst, maar alleszins verwacht, neveneffect van de Wet BUD is geweest dat de dierenhandel zich heeft verplaatst en nu geconcentreerd is in enkele landen, waar geen beperkende wetsvoorschriften bestaan.

De noodzaak van internationale overeenstemming in wetgeving die deze handel aan banden legt en blijft controleren is daarmee duidelijk aangetoond. Het inzicht van die noodzaak bestaat al heel lang bij natuurbeschermers uit allerlei landen. Het heeft geleid tot een internationale overeenkomst over de handel in bedreigde en kwetsbare dieren- en plantensoorten, die in maart 1973 in Washington werd getekend en in juli 1975 in werking trad. Deze overeenkomst wordt in het Engels meestal 'CITES' genoemd, als afkorting van de officiële naam Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, en in het Nederlands het Verdrag (of de Conventie) van Washington. Toen in maart 1979 de tweede vergadering van lidstaten van dit verdrag werd gehouden, waren er 51 landen bij aangesloten.

Bij de derde vergadering in maart 1981 waren er al 67 aangesloten landen. Het verdrag verbiedt internationale handel in zo'n 600 zeldzame soorten dieren en planten en vereist vergunningen van de landen van herkomst voor de uitvoer van nog eens ongeveer 200 andere soorten en soortengroepen. Zowel dit Verdrag van Washington als de Nederlandse Wet BUD hebben betrekking op levende exemplaren en op herkenbare delen en produkten van de aangewezen soorten.

Er worden grote zaken gedaan in de handel in dieren en planten en hun produkten. Wilde katachtigen worden jaarlijks bij honderddui-

zenden om hun huid gedood. West-Duitsland voerde in 1977 228.311 kattenhuiden uit Zuid-Amerika in. Eén van de betrokken soorten is de Ocelot. Er gaan tien van deze prachtige dieren in één bontmantel. Zo'n mantel bracht in 1979 in München DM 74.000 op. Het argument dat, als er zo veel van die katachtigen kunnen worden geschoten, er ook nog heel veel moeten zijn is zeker waar.

Maar het gaat volledig voorbij aan de plaats van een soort in zijn natuurlijk milieu: de dichtheid van een soort is geen toevallig gegeven, maar een functie van dat milieu. Er zijn bovendien te veel voorbeelden van soorten, die door de handel bijna of geheel zijn uitgeroeid, of ten minste in grote delen van hun verspreidingsgebieden zijn geelimineerd, om te geloven dat de handel bij gebleken afname van de aantallen van een soort deze verder met rust zal laten. Integendeel, er is ook een tak van de dierenhandel die zich juist toelegt op het verwerven en verkopen van zeer zeldzaam geworden dieren en planten, tegen exorbitante prijzen.

Zo kunnen bepaalde soorten papegaaien uit het Amazonegebied en zekere orchidee-planten rond 10.000 gulden per stuk opbrengen. De horen van de gedurende de laatste jaren vrijwel uitgeroeide Neushoorns is nu meer dan zijn gewicht in goud waard. Rijke verzamelaars betalen grif honderden tot duizenden guldens voor een paartje zeldzame, en niet zelden beschermde, Nieuwguinese vlinders. De richting van al deze handel is in het algemeen van arme landen naar rijke landen. De arme landen hebben de steun van het Verdrag van Washington nodig om stropen en smokkelen de kop in te drukken en om hun nationale natuurbeschermingsbeleid te verstevigen.

Er zijn twee verschillende wijzen waarop men ongewenste handel in wilde fauna en flora kan tegengaan: door middel van wettelijke bepalingen, en door goede voorlichting aan de consument. Een goed voorbeeld van de feitelijke werking van de tweede methode is dat er in Nederland, sinds de uitgebreide voorlichting door de nieuwsmedia over de Canadese zeehondenjacht, geen vraag meer is naar zeehondenbont.

Over de dierenhandel in bredere zin is hier meest in kranten- en tijdschriftartikelen, ook al heel wat geschreven. Een boek dat, in relatief kort bestek, feiten levert over vrijwel alle facetten van deze handel en een aantal facetten van de plantenhandel, en tevens in-

gaat op het belangrijke Verdrag van Washington en de uitwerking die dat heeft, was er echter nog niet. Toen in december 1979 tijdens een bijeenkomst in Brussel van een aantal Europese milieugroeperingen de Engelse Earthscan uitgave 'International Trade in Wildlife' onder de aandacht werd gebracht, waren de daar aanwezige vertegenwoordigers van de Nederlandse Commissie voor Internationale Natuurbescherming, de Van Tienhoven Stichting en de Stichting Natuur en Milieu het spoedig eens over de wenselijkheid van een voor Nederland bewerkte uitgave. In een later stadium zijn het Wereld Natuur Fonds Nederland en de Stichting tot Internationale Natuurbescherming (de Van Tienhoven Stichting) bereid gevonden de uitgave financieel mogelijk te maken.

Het boek gaat in de eerste plaats over de internationale situatie. Vragen met betrekking tot het Verdrag van Washington - wat wil het precies, hoe is de organisatie geregeld, is het gebruik van planten en dieren op basis van het toelaatbare-oogst principe aanvaardbaar, wie betaalt, hoe werkt het in de praktijk - staan centraal in het eerste, en allerlei kwesties met betrekking tot de dieren- en plantenhandel in het tweede gedeelte. Als bijlage zijn de volledige tekst van het Verdrag van Washington (in de officiële Nederlandse vertaling) en de bijbehorende soortenlijsten toegevoegd. Bovendien is plaats ingeruimd voor een hoofdstukje over de Nederlandse Wet Bedreigde Uitheemse diersoorten, die met de bijbehorende soortenlijsten, eveneens als bijlage achterin is opgenomen.

Andere belangrijke wijzigingen in deze uitgave zijn de toevoeging van een aantal voorbeelden ontleend aan de Nederlandse situatie (soms in plaats van Engelse voorbeelden), de uitbreiding van het gedeelte over de vogelhandel en de vissenhandel met gegevens over Nederlandse in- en uitvoer, en de toevoeging van een hoofdstukje over de bedreiging van koraalriffen, en van een aantal titels aan de literatuurlijst en illustraties van Nederlandse origine. De schrijver van dit voorwoord is verantwoordelijk (tenzij uit bronvermelding in de tekst anders blijkt). De tekst over koraalriffen is door dr. E.S.W. Weinberg op ons verzoek geschreven. Een aantal Nederlandse specialisten heeft voorts kanttekeningen willen plaatsen bij gedeelten van hoofdstuk 6: dr. P.J.H. van Bree (zoogdieren), dr. H.E. Coomans (weekdieren), dr. W.N. Ellis (insekten), dr. M.S. Hoogmoed (amfibieën en reptielen), dr. R.W.M. van

Soest (sponzen), de heer J. van Spaandonk (vogels), dr. J. Wattel (vogels), en prof. dr. H.C.D. de Wit (planten).

Dit boekje is niet bedoeld als een wetenschappelijke verhandeling. Het zou in dat geval nog veel meer cijfers hebben bevat. Een volledig overzicht van de wereldhandel in wilde dieren en planten is bovendien, hoe dan ook, niet te maken. Men is te afhankelijk daarbij van de kwaliteit van registraties, als die al bestaan, en van incidenteel en over korte perioden verricht onderzoek. De bedoeling van dit boekje is een groot en overwegend niet gespecialiseerd lezerspubliek voldoende informatie te geven over aard en omvang van de handel in dieren en planten en hun producten, en over de ontwikkeling van een internationaal juridisch instrumentarium om de ongewenste effecten van die handel te bestrijden, opdat men zich van een en ander een beeld kan vormen. Het is de afspiegeling van een fase in de ontwikkeling van de internationale natuurbescherming—een fase met, naar schrijvers en bewerkers hopen, een keerpuntkarakter.

Tim Inskipp & Sue Wells: Internationale handel in wilde dieren en planten. 160 bladzijden, vele zwart/wit foto's en pentekeningen, 11 tabellen, 3 bijlagen. Vertaling Jetske van de Bijtel, bewerkt door Wim Bergmans (1981). Originele titel: International Trade in Wildlife. Reeks 'Natuur en Milieu' no. 16. Uitg. Stichting Natuur en Milieu, Utrecht. Prijs f 15,75. (inclusief portokosten).

Verkrijgbaar door storting op postgiro 9933 ten name van Natuurmonumenten, 's-Graveland, onder vermelding van de titel van het boek.

De Nederlandse vleermuizen

Een tweede herziene druk van dit waardevolle boekje getuigt van de vraag, die er al naar is geweest. Het bevat onder meer hoofdstukken over de biologie van de vleermuizen, parasieten van vleermuizen, vleermuizen en hondsdolheid, bescherming van vleermuizen, een tabel voor het determineren van de in Nederland voorkomende soorten naar uitwendige kenmerken (door dr. P.J.H. van Bree), soortbeschrijvingen en determinatiekenmerken van overwinterende dieren (door drs. J. de Vlas & Gerbrandt Wiersema), de bruikbaarheid van vleermuizenmest voor faunistisch onderzoek (door Gerbrandt Wiersema), een samenvatting en een literatuurlijst.

In deze nieuwe druk zijn zoveel veranderingen aangebracht dat de kopij praktisch geheel opnieuw moest worden behandeld. Het

hoofdstuk over de mest werd er aan toegevoegd. Zou het de moeite waard zijn geweest om per soort daaraan ook nog verspreidingskaartjes toe te voegen?

In de inleiding wordt er nog eens op gewezen dat er helaas enkele soorten met totale uitroeiing bedreigd worden. En alleen wettelijke bescherming van vleermuizen blijkt duidelijk niet voldoende, daar is ook belangstelling in deze dieren en kennis van hun doen en laten voor nodig!

A. Punt (met medewerking van P.J.H. van Bree, J. de Vlas & Gerbrandt Wiersema): De Nederlandse vleermuizen. 59 bladzijden, 8 platen, 12 figuren, pentekeningen en foto's. Wetenschappelijke mededeling KNNV no. 104, 2e herziene druk (1980). Uitg. Bureau KNNV, Hoogwoud, Prijs voor leden der KNNV f 7,-, voor niet-leden f 8,-. Te bestellen door storting op postgiro 13028 ten name van Bureau KNNV, Burgem. Hoogenboomlaan 24, 1718 BJ Hoogwoud, met vermelding van het gewenste. Portokosten zijn inbegrepen.

Zeehonden langs de Nederlandse kust

Er bestaat grote bezorgdheid over het voortbestaan van de Zeehonden in Nederland. Door hierover te schrijven en te spreken kan deze bezorgdheid uitgedragen worden, zodat vele Nederlanders niet alleen deze bezorgdheid met hen, die de situatie kennen, kunnen delen, maar óók hun steentje kunnen bijdragen in het trachten de Zeehond langs onze kust te behouden, zo schrijft de auteur in zijn voorwoord.

Naast een beschrijving van de zeehonden (Gewone Zeehond, Grijze Zeehond en Stink- of Ringelrob) en hun leefwijze wordt nader op het beheer en behoud van deze dieren ingegaan. Dat de Zeehond is opgetreden als indicator voor de aanwezigheid van hoge gehalten aan residu's van pesticiden in het zee-water langs onze kust, is gunstig voor de mens, die hierdoor zonder zelf direct gevaar te lopen een waarschuwing heeft gekregen. Voor de Zeehond zelf kon dit wel eens verkeerd aflopen. Het is niet een uitsluitend Nederlands probleem, het is een internationaal probleem.

J.L. van Haften: Zeehonden langs de Nederlandse kust. 36 bladzijden, tekeningen van M.J.C. Kolvoort en D. Harmsen. Wetenschappelijke mededeling KNNV no. 101 (1974). Uitg. Bureau KNNV, Hoogwoud. Prijs voor leden f 4,-, voor niet-leden f 4,75. Te bestellen door storting op postgiro 13028 ten name van Bureau KNNV, Burgem. Hoogenboomlaan 24, 1718 BJ Hoogwoud, met vermelding van het gewenste. Portokosten zijn inbegrepen.

Aan voor onze lezers interessante deeltjes in deze serie zijn onder meer 'De inktvissen (Cephalopoda) van de Nederlandse kust' door A.W. Lacourt & P.H.W. Huwae, no. 145, 32 bladzijden (1981), prijs voor leden f 4,40, voor niet leden f 5,50, en 'Zeevissen van de Nederlandse kust' door H. Nijssen & S.J. de Groot, no. 143, 109 bladzijden (1980), prijs voor leden f 9,50, voor niet leden f 11,--.

Das Igel Brevier

Dit boekje geeft een aantal raadgevingen voor de verzorging van Egels die ziek zijn of beneden hun gewicht zijn. Opnieuw moet er op gewezen worden dat de Egel in Nederland bescherming bij de wet geniet en dus niet zonder vergunning in gevangenschap gehouden mag worden. Toch ligt het in de lijn dat de vogelasiels in Nederland zich in de toekomst meer en meer bezig gaan houden met de verzorging van gewonde, zieke en ver-

weesde zoogdieren. Wat betreft onze wettelijke regelingen zou daar dus eens naar een goede regeling uitgekeken moeten worden. Dit boekje behandelt het onderbrengen, het voedsel, ziekteverschijnselen, winterslaap, uitzetten in het voorjaar, egeljongen en een aantal gegevens over de biologie van de Egel. Het tweede deel is voor de dierenarts en geeft aan hoe zieke Egels behandelt moeten worden met opgave welke medicamenten gebruikt kunnen worden.

Walter Poduschka, Eberhard Saupe & Hans-Rudolf Schütze: *Das Igel Brevier für Tierärzte und interessierte Laien. Richtlinien zur vorübergehenden Pflege des Igels.* 36 bladzijden, 1 kleurplaat en zwart-wit foto's. Vierde, herziene en uitgebreide druk. (1979). Uitg. Deutscher Tierschutzverbund Bonn, Schweizer Tierschutz Basel & Zoologische Gesellschaft von 1858 Frankfurt am Main, Alfred-Brehm-Platz 16, 6000 Frankfurt am Main, W.-Duitsland. Prijs DM 5.--.